

Η ΠΡΩΤΟΤΟΚΟΣ ΚΟΡΗ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

ἌΦΟΥ ἐτελείωσε τὸ μυστήριον τοῦ γάμου καὶ ἡ ὡραία Βιργινία ἦτο πλέον σύζυγος τοῦ υἱοῦ τῆς Κυρᾶ Δεσποινιώς, ἀφοῦ ἔφαγον, ἐχόρευσαν, ἐγλέντησαν, ὅλοι οἱ προσκεκλημένοι, μετ' ὀλίγον οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ ξένοι ἤρχισαν πλέον ν' ἀποχαιρετοῦν τοὺς νεονύμφους. Τελευταῖοι ὅλων ἐπλησίασαν αἱ ἀδελφαὶ τῆς νύμφης καὶ ἡ μητέρα της. Ἡ Μέλπω καὶ ἡ Ἑλένη δύο σεμνὰ κορίτσια, ὅπως εἶνε ἀκόμη τὰ κορίτσια τῶν ἐπαρχιῶν μας, συγκεκινημένοι, μὲ δάκρυα, μὲ δάκρυα χαρᾶς καὶ λύπης ἐν ταύτῃ, ἡσπάσθησαν τὴν ἀδελφήν των, χωρὶς νὰ δυνηθοῦν νὰ τῆς εἰποῦν λέξιν, ἀπὸ τὴν μεγάλην

συγχίνησίν των, διὰ τὸν σκληρὸν χωρισμόν. Ἐπειτα ἐπλησίασεν ἡ μητέρα της. Ἐκείνη, ἀφοῦ ἡσπάσθη πρῶτα τὸν Γιάννη τὸν γαμβρόν της, ἔπειτα ἔσφιγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας της τὴν Βιργινίαν της, τὴν ἠύχθη μὲ ὅλην τὴν καρδιά της καὶ ἔπειτα θέτουσα τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν ὤμων της τῆς εἶπεν αὐτὰ τὰ λόγια:

ΣΗΜ. — Ἡ εὐπαίδευτος καὶ γνωστὴ ἤδη εἰς τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων δεσποινὶς Εὐγενία Ζωγράφου, ἡ μετὰ ζήλου καὶ εὐδοκίμως ἀσχολουμένη περὶ τὴν διηγηματογραφίαν, τὸ πρῶτον ἤδη ἐμφανίζεται εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ *Ἡμερολογίου* διὰ τοῦ ὑπ' ὄψιν ἡθογραφικοῦ διηγήματος, τὸ ὅποion ἐλπίζομεν ὅτι θὰ κριθῇ λίαν εὐμενῶς διὰ τὴν ἀπλότητα τοῦ ὅφους καὶ τὸ ζωηρὸν τῶν εἰκόνων.

— Παιδί μου, σ' ἀφίνω στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας. Τὸ νοῦ σου ὅμως, Βέργω μου, τὰ μάτια σου τέσσερα, νὰ ἴσαι σὲ ὅλους καλὴ, σὲ ὅλους γλυχομίλητη, στὴ πεθερά σου νὰ ἴσαι ὑπάκουη. "Ὅ,τι σοῦ συμβαίνει μ' αὐτὴ. μὴ τὸ λὲς ποτὲ στὸν ἄντρα σου καὶ ὅ,τι γίνεται στὸ σπίτι σου, ἄς μὴ τὸ μαθαίνει ποτὲ οὔτε τὸ κατώφλι σου. Βέργω μου, σὲ ὅλα νὰ κάνης ὑπομονή· ὅπως δέχτηκες τὴν εὐτυχία νὰ δέγῃς καὶ τὴ δυστυχία, νὰ βγάλῃς ἓνα καλὸ, χρυσό, ὄνομα, γιὰτὶ μὲ τὸ δικό σου καλὸ ὄνομα θὰ παντρέψῃς καὶ τῆς ἀδερφάδες σου.

— Μεῖνε ἡσυχῇ, μητέρα, τῆς ἀπήντησε ἡ Βέργω καὶ συγκινημένη ἔκυψε καὶ ἡσπάσθη τὴν χεῖρά της, ἐνῶ μέσα εἰς μίαν γωνίαν τοῦ νοῦ της ἔθετεν ὡς βάσιν τῆς μελλούσης ζωῆς της τὰ λόγια τῆς μητέρας της.

*

Μέσα εἰς τὴν μικρὰν ἐπαρχιακὴν πόλιν μὲ τὰ κατὰ πράσινα περιβόλια της, μὲ τὰ πανύψηλα βουνά της, τὰ πάλλευκα σπία της καὶ τὸ μικρὸ χαριτωμένο ποταμάκι της, μεγάλην συγκίνησιν εἶχε προξενήσει αὐτὸ τὸ συνοικέσιον. Ὁ Γιάννης, ὁ υἱὸς τῆς Δεσποινιώς, ἦτο τοῦ τόπου τὸ ἀρχοντόπουλον, ἐνῶ ἡ Βέργω ἦτο μία φτωχοῦλα ὀρφανή, ἡ ὁποία τίποτε ἄλλο δὲν εἶχε, ἢ μᾶλλον ἓνα μόνον εἶχε, τὴν θαμβώνουσαν ὠμομορφιά της. Ὁ Γιάννης ἐξέλεξε τὴν γυναῖκά του χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ κανένα, καὶ τοῦτο ἦτο ποῦ εἶχε κορυφώσει τὴν γενικὴν ἐκπληξιν. Ἀφ' ἧς διεδόθησαν οἱ ἀρραβῶνες καὶ ἡκούσθησαν ριπτόμενοι οἱ πρῶτοι πυροβολισμοὶ — κατὰ τοῦ τόπου τὸ ἔθιμον — ἀπὸ τὸ σπίτι του, ἐνῶ ἀνταπῆντων οἱ ἄλλοι ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς Βέργως, ἄλλη ὁμιλία δὲν ἡκούσθη εἰς τὴν μικρὰν ἐπαρχιακὴν πόλιν. Ὅλοι αἱ μητέρες καὶ ἰδίως ὅλα τὰ εἰς ὦραν γάμου κορίτσια, ὅσα ἐποφθαλμιοῦσαν τὸν πλούσιον γαμβρόν, ἤρχισαν νὰ διαδίδουν ἢ μία τὸ ἐν καὶ ἡ ἄλλη τὸ ἄλλο ἐναντίον τῆς ἀθῶας Βέργως. Τὴν ἔλεγαν κουρκουσούρα, τὴν ἔλεγαν γυρίστρα, λουλουδῶ, κακονοικοκυρὰ καὶ τόσα ἄλλα ἀκόμη, τὰ ὁποῖα δὲν ἐβράδυναν καὶ μέχρι τοῦ Γιάννη νὰ φθάσουν. Ἐκεῖνος ὅμως μὲ τὴν πεποίθησιν καὶ τὴν τρέλαν ἐρωτευμένου οὐδὲ καὶ ἠξίωσεν ὅλα αὐτὰ προσοχῆς καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἔκαμε τοὺς γάμους του παρὰ τὴν θέλησιν ἀκόμη τῆς μητέρας καὶ τῆς ἀδελφῆς του.

Ἡ μήτηρ του, μιά κοντὴ καὶ στρυφνὴ γραῖα μὲ γοῦναν τὸν χειμῶνα καὶ ἀτλάζινον ἐπανωφόρι τὸ καλοκαῖρι, μὲ μαῦρο μεταξωτὸ μακρὸν εἰς τὸ κεφάλι, τὸ ὁποῖον φοροῦσε πάντα μὲ ἓνα τρόπον ἰδιαιτέρον, μὴ δυναμένη νὰ ἐννοήσῃ ποτὲ τί ἐστὶ ἔρως, ἦτο ἐκεῖνη ἡ ὁποία ἐξετόξευε τὰς περισσοτέρας κατηγορίας ἐναν-

τίον τῆς Βέργως. προσπαθοῦσα καὶ αὐτὴ νὰ παραπείσῃ τὸν υἱὸν
 τῆς νὰ μεταβάλῃ γνώμην. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ δὲν κατώρθωσε
 τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἐπισπείσῃ ὁ Γιάννης τοὺς γάμους του !
 Καὶ τότε μόνον, ὅταν ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφὴ του εὐρέθησαν πρὸ
 τοῦ τετελεσμένου γεγονότος, δὲν ἠθέλησαν ν' ἀποδείξουν εἰς τὸν
 κόσμον τὰ αἰσθήματά των, ἀλλὰ μετὰ προσποιητῆς χαρᾶς ἤνοι-
 ξαν τὰς ἀγκάλας καὶ ἐδέχθησαν τὴν νύμφην των, συγκρατοῦσαι
 τὴν ὑπόκωφο· ὀργὴν των. Καὶ ἐξ ἄλλου ἡ εἰκοσαέτις Βέργω, ἡ
 δειλὴ, ἡ ἐντροπαλὴ καὶ ἄβγαλτος κόρη, εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον
 τῆς Δεσποινιῶς μετὰ τὸν πόθον νὰ τὴν ἀγαπήσῃ ὡς μητέρα καὶ
 τὴν θυγατέρα τῆς ὡς ἀδελφὴν, καὶ πρὸ πάντων ὅμως, πιστὴ
 εἰς τῆς μητρός τῆς τὰς συμβουλὰς, ν' ἀφήσῃ καλὸ ὄνομα. Ἀλλὰ
 καὶ ἡ γειτόνισσες καὶ οἱ φίλοι καὶ οἱ γνωστοὶ τῶν δύο οἰκογε-
 νειῶν, ὅσοι ἀντελήφθησαν τὰ διατρέξαντα καὶ τὰ ἀντελήφθησαν
 πάντες εἰς τὴν μικρὰν πόλιν—καὶ ἰδίως ὅσοι ἐγνώριζον τῆς Δεσποι-
 νιῶς τὴν δυστροπίαν καὶ τὴν γρουσουζιά, ἐπερίμεναν τώρα πλέον,
 ἐκαρακοδόκουν τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐξεδιδλοῦτο τῆς
 πενθερᾶς ἡ ὀργὴ καὶ θὰ ἐξέσπα εἰς τῆς ἀθώας νύμφης τὴν ράχιν.

Ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας ἡ Βέργω μετὰ τὴν πεθερά τῆς καὶ τὴν Μετα-
 ξιὰν τὴν κουνιάδαν τῆς ἔζησεν ἡρεμὸν βίον. Ὁ σύζυγός τῆς τὴν
 ἀγαποῦσε πολὺ, προσεπάθει ὅμως νὰ κρύπτῃ τὴν ἀγάπην του καὶ
 νὰ μὴ φανερώνῃ τὴν ἐκτίμησίν του διότι κατὰ τὰς παραδόσεις καὶ
 κατὰ τὴν γνώμην ἰδίως ὅλων τῶν γεροντοτέρων, ὅσοι εἶχον τὴν
 καλωσύνην νὰ δίδουν δωρεὰν τὰς συμβουλὰς των εἰς τοὺς νέους
 μέσα εἰς τὸν καφφενὲ τῆς ἀγορᾶς, δὲν ἔπρεπε νὰ δίδουν πολὺ θάρ-
 ρος εἰς τὴν γυναῖκα. Καὶ ὁ Γιάννης λοιπὸν, ἂν καὶ ἀνεπτυγμένος,
 καὶ μορφωμένος ὅπως δῆποτε, δὲν ἐννόει νὰ ταπεινωθῇ πρὸ τῆς συ-
 ζύγου του, καὶ χωρὶς νὰ φέρεται δεσποτικῶς πρὸς αὐτήν, ἐκράτει
 μίαν θέσιν ὑπεροχῆς ἀπέναντί τῆς. Ἐκείνη δὲ, περιορισμένη ὡς
 ἦτο, μετὰ βλαπτικὰ ῥιζωμένην τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ Γιάννης ἦτο πλέον δι'
 αὐτὴν κύριος καὶ αὐθέντης, καὶ ἐννοοῦσα ἀκόμη ἐν μέσῳ ὅλων
 τούτων τὴν πρὸς αὐτὴν ἀγάπην του, εὗρισκε τὴν ζωὴν γλυκειὰν
 καὶ ἐπίστευεν ὅτι τοιοιουτρόπως θὰ διήρχετο ὁ βίος τῆς.

Ἐνα πρωτὶ ὅμως, ὡς νὰ ἐβαρέθη πλέον ἡ Δεσποινιῶ αὐτὴν
 τὴν ἡρεμίαν, ἡγέρθη ἐξηγριωμένη. Κατὰ τὴν συνήθειάν τῆς ἐπε-
 στάτησε εἰς ὅλα μόνη τῆς, ἐκύτταξε τὸ σπίτι τῆς, ἐτάισε τῆς
 κότες τῆς, ἤμελξε τὴν κατσίκαν τῆς, ἔστειλε τὸ ψωμὶ εἰς τὸν
 φούρνον. καὶ βοηθουμένη ἀπὸ τὴν Μεταξία καὶ τὴν ὑπηρέτριά
 τῆς ἔβαλε τὸ φαγὶ διὰ τὸ μεσημέρι. Ὅλα αὐτὰ ἐγίνοντο πάν-
 τοτε ἀπὸ τὴν φύσει ἐργατικὴν Δεσποινιῶ, χωρὶς ποτὲ νὰ τὰ εὔρῃ
 πολλὰ ἢ κουραστικά, ἢ ταπεινωτικά, ἢ ἀνάξια ἐαυτῆς. Τώρα

ὅμως ὅπου ἦτο εἰς τὸ σπίτι καὶ ἡ Βέργω, ἤρχισε νὰ εὐρίσκη πλέον ὅτι αὐτὴ ἐταπεινῶντο ἐργαζομένη μέσα εἰς τὸ σπίτι ὅπου ἔζη καὶ ἡ νύμφη της. Καὶ τὸ πρῶτ' λοιπὸν ἐκεῖνο γογγύζουσα ἔπραττεν ὅλα αὐτά, καὶ διερχομένη πρὸ τοῦ δωματίου τῆς Βέργως ἔρριπτεν ἄγρια καὶ ἀνυπόμονα βλέμματα. Μετ' ὀλίγον ἀνεχώρησε ὁ Γιάννης καὶ ἡ Βέργω κρατοῦσα εἰς τὰς χειράς της τὸ πλέξιμόν της, ἐπῆγε μέσα εἰς τὴ «γωνιά» — ὅπως ἐπονομάζουν ἐκεῖ τὸ θερμὸν χειμερινὸν δωματίον— ἐκάθησεν ἀμέριμνη καὶ ἤρχισε νὰ κάμνῃ τὴν ἐργασίαν της. Μετ' ὀλίγον ἤκουσθη ἐρχομένη πρὸς αὐτὴν ἡ πενθερά της. Ἔξω πρὸ τῆς θύρας, ἀφῆκε ἡ Δεσποινιώ τὰ κουντούρια της, καὶ θέτουσα τὰς χειράς εἰς τὴν μέσῃ της εἰσῆλθε εἰς τὴ «γωνιά» συνοδευομένη καὶ ἀπὸ τὴν Μεταξίαν. Ἡ Βέργω καθὼς τὰς ἤκουσε ἤγειρε τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ χαρωπὸ πρόσωπο ἐστράφη λέγουσα :

— Καλὴ μέρα, μητέρα.....

— Ἄκου νὰ σοῦ πῶ νύφη, τῆς παρετήρησε ἡ Δεσποινιώ. χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν προσφώνησίν της ἄκουσε. Ὡς ἐδῶ ἦταν τὰ χάδια, ὡς ἐδῶ ἦτανε ἡ περιποίησις. Εἴμαστε κ' ἐμεῖς νιόνυφες, εἴχαμε κ' ἐμεῖς πεθερά, ἀλλὰ τὴ τρίτῃ μέρα δὲ μᾶς ἄφησε, δὲν ἔγινε γιὰ μᾶς δουλεύτρα, ἀλλὰ μᾶς ἐσήκωσε μὲ τὸ ραβδί, ποῦ λέει ὁ λόγος, καὶ ἐπήραμε τὸ σπίτι ἀπάνω μας.

— Μὰ μητέρα.....

— Δὲν ἔχει μὰ καὶ ξὲ μά. Αὐτὸ ποῦ σοῦ κουβεντιάζω θὰ κάνῃς. Κ' ἐμεῖς νὰ ξέρῃς εἴμαστε ἄρχοντοποῦλες. Εἴχαμε προῖκα τρανταχτὴ, πήραμε ταψιά καὶ καζάνια, πήραμε ἀμπέλια καὶ χωράφια, ἐνῶ ἐσὺ δὲν μᾶς ἔφερες μῆτε ἓνα σκουτί

— Ὁ γιὸς σου ἔτσι μὲ ἤθελε, καὶ σὰν εἴμουνε φτωχὴ ἄς μὴ μ' ἔπερνε, τῆς ἦλθε εἰς τὸ στόμα τῆς Βέργως νὰ τῆς ἀπαντήσῃ ἄλλ' ἑξαφνα ἐνθυμήθη τοὺς λόγους τῆς μητέρας της, «παιδί μου νὰ βγάλῃς καλὸ ὄνομα» — καὶ σιγῶσα ἔκυψε τὴν κεφαλὴν.

— Καλὲ πὲς καὶ τὸ ἄλλο, ἔκραξεν ἡ Μεταξία, ὅτι νύφη ποῦ δὲν τὴ θέλει ἡ πεθερά, καὶ σκλάβα νὰ γείνη δὲ φτάνει, καὶ τοῦ λόγου της μᾶς ἦρθε στὰ ξένοιαχτα.

Ἡ Βέργω εἰς ὅλα αὐτὰ ἡσθάνετο τὸ αἰμά της βράζον, καὶ καθὼς ἦτο φιλότιμος καὶ εὐφυής, ἡ ἀπάντησις τῆς ἔτρωγε τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐσκέφθη τὰ λόγια τῆς μητέρας της, ἐσκέφθη τὰς πτωχὰς ἀδελφάς της, καὶ μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι κάμνει τὸ καθήκον της, τὰ χεῖλη της δὲν ἔβγαλαν λέξιν, μηδὲ εἰς τὸν Γιάννην ἐφάνέρωσε τὸ παραμικρόν, ἀλλ' ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἡμέραν αὐτὴ κατέστη πλέον ὑπηρετρία εἰς τὸ σπίτι τοῦ συζύγου της.

Πλὴν ἡ Δεσποινιὴ δὲν ἤρκεϊτο εἰς τοῦτο. Διὰ τὴν Βέργω ἤθελε πᾶσαν ταπεινῶσαι, διὰ τὴν νύμφην τῆς πᾶσαν δυστυχίαν. Ἰδίως τὴν ἐξηρέθιζαν τὸ μειλίχιον τοῦ τρόπου τῆς καὶ ἡ ὑπακοή τῆς, διότι ὅσον ὑπεχώρει ἡ Βέργω, τόσον ἐθρασύνετο ἡ Δεσποινιὴ· ὅσον μειλίχια ἐδεικνύετο ἡ μία, τόσον ἀγρία ἡ ἄλλη. Τώρα πλέον ἡ Βέργω ὑπέκυπτεν εἰς ὅλα, ἐξεπλήρου ὅλας τὰς θελήσεις τῆς πενθερᾶς καὶ τῆς ἀνδραδέλφης τῆς, καὶ πάλιν ὅμως οὐδαμοῦ εὐρισκεν ἡσυχίαν καὶ εὐχαρίστησιν.

Καὶ αἰφνης αἱ γειτόνισσαι ἤρχισαν νὰ φλυαροῦν.

Εἰς τὴν μικρὰν ἐπαρχιακὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν τόσον συχναὶ αἱ ἔριδες μεταξὺ πενθερῶν καὶ νυφᾶδων, καὶ μάλιστα ὅταν συνέβαινε ἡ πεθερὰ νὰ ἦνε ὡσὰν τῇ Δεσποινιῇ, εἰς τὴν μικρὰν ἐπαρχιακὴν πόλιν, ὅπου πολλάκις σπεύδουν οἱ γείτονες καὶ τὰς διαχωρίζουν διαπληκτιζομένας, ἔκαμε μεγάλην αἰσθησιν ἡ διαγωγή τῆς Βέργως, καὶ ψίθυροι, ψίθυροι κολακευτικοὶ ὑπὲρ αὐτῆς διέτρεχον τὰ χεῖλη ὅλων. Αἱ μητέρες τὴν δεικνύουσιν πλέον ὡς παράδειγμα εἰς τὰς θυγατέρας των, καὶ αἱ πενθεραὶ εὐχονται νὰ τῆς ὁμοιάζουν αἱ νύμφαι των.

Τοῦτο ὅμως ὅσον ἡγαρίσκει τὴν μητέρα τῆς Βέργως τόσον ἐξηρέθιζε τὴν πενθερὰ τῆς. Αἱ κατ' αὐτῆς διαδόσεις δὲν ἔρχονται νὰ καταστρέψουν τὸ καλὸ τῆς ὄνομα· ὅ,τι τῆς ἐπέβαλεν ἡ Δεσποινιὴ, ἡ Βέργω τὸ ἔκαμνε μὲ ἀγίαν ὑπομονήν. Δὲν ἔμενε λοιπὸν ἄλλο παρὰ νὰ τὴν διαβάλλουν εἰς τὸν σύζυγόν τῆς, καὶ χάριν αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ πολλάκις μήτηρ καὶ θυγάτηρ ἡγρύπνησαν συμβουλευόμεναι ἀλλήλας.

*

Εἰς αὐτὴν τὴν μικρὰν πόλιν περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου πᾶσα οἰκογένεια, πλουσία ἢ πτωχή, θὰ κατασκευάσῃ τὴ μουσταλευριά καὶ τὰ σουτζούκια τῆς. Δι' αὐτοὺς ἡ μουστόπητα ἢ τὸ μελιτοπι — ὅπως τὴν ἀποκαλοῦν — ἀναπληροῖ τὸν χειμῶνα κομπόστες, καραμελέ, φοντάν, τσαί, καὶ κάθε οἰκοδέσποινα καταβάλλει προσοχὴν καὶ φροντίδα ὅπως ἐπιτύχῃ αὐτὸ τὸ σπουδαῖον ἔργον. Τὰ γραιῖδια συνάζονται ἐκεῖ καὶ δίδουν τὰς συμβουλάς των, τὰ παιδία τρέχουν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἑτοιμα νὰ γλύψουν τὴν κουτάλαν ἢ νὰ ὀρμήσουν εἰς τὸ καζάνι, καὶ μέσῳ τῶν ἐντρόμων ἐπιφωνήσεων, οὐ, οὐ, σι λὰ μι τε, σ κ ό ρ δ ο, ὅπως μὴ τὸ βασκάνῃ τὸ ἄγριο μάτι καμμιᾶς συμπεθερᾶς, κενώνουν εἰς μεγάλα ταψιά τὸ ἐξάίσιον αὐτὸ κατασκευάσμα τὸ συνιστάμενον ἀπὸ μοῦστον, ἀλευρι καὶ καρύδια, ἢ συχνότερα ἀπὸ μέλι, ἀλευρι καὶ νερό.

Καὶ ἡ πτωχὴ Βέργω λοιπὸν ὑπεχρεώθη νὰ κάμῃ τὴ μουσταλευριά της. Ὁ μουστός, πληρωθεὶς ἀκριθὰ-ἀκριθὰ ἀπὸ τὸν Γιάννη ἔφθασε, καὶ ἡ Βέργω ἀφοῦ τὸν ἔβρασε καλὰ, καλὰ, ἐφώναζε καὶ τὲς ἄλλες διὰ νὰ τὸν δέσουν. Ἡ Δεσποινὴ καὶ ἡ θυγάτηρ της εἶχον προσχεδιάσει τὰ πάντα. Εἰσῆλθον νὰ τὴν βοηθήσουν με φωνὲς καὶ μαλώματα. Καὶ ὅχι μόνον τὴν ἐσάστιζαν εἰς τὸ μέτρον, ἀλλ' ἐνῶ ἡ Βέργω ἔρριπτε τὸ ἀλεύρι, ἡ Μεταξιά τῆς ἔβαζε με τρίπον στάκτην, ἡ δὲ Δεσποινὴ χύνουσα τὸν μουστόν τὸν ἀντικαθίστα δι' ὕδατος τόσον, ὥστε ἡ μουστόπητα κατασκευασθεῖσα ἀπὸ στάκτην, νερό, μουστόν καὶ ἀλεύρι, κάθε ἄλλο ἔγεινε παρὰ μουσταλευριά.

Πρώτῃ ἡ Δεσποινὴ προσεποιήθη ὅτι τὸ ἀντιλαμβάνεται, ἠθέλησε νὰ τὴν δοκιμάσῃ καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἔρρηξε κραυγὴν φρίκης.

— Τί εἶνε αὐτό ; τί εἶν' αὐτό ; ἔκραζεν ἀγρίως πρὸς τὴν Βέργω.

— Ποιό ; . . . ἠρώτησεν ἐκείνη τρέμουσα.

— Μουσταλευριά ἔφτιασες ἐσύ, ἡ τσαροῦχι ;

— Πῶς ;

— Βάλε λοιπὸν στὸ στόμα σου γιὰ νὰ καταλάβῃς. Μπὰ κακὸ νὰ σοῦρθη, τί ἔκαμες λοιπὸν τόση ὥρα ;

— Ἀλήθεια, ἐψιθύρισε καὶ ἡ Βέργω δοκιμάζουσα, γιατί ἔγεινε ἔτσι ; . . .

— Γιατί ; γιατί τὴν ἐχάλασες, προκομμένη μου ; τῆς εἶπεν ἡ Μεταξιά. Ἐμὰς ῥωτᾷς ἀφοῦ τὴν ἔφτιασες ἐσύ ; Ἀλλὰ τί νὰ σοῦ κάνῃ, μητέρα, ἐξηκολούθησεν, μήπως ἔφτιασε καὶ ἄλλοτε ; Πρώτῃ φορὰ στὴ ζωὴ της εἶδε μουσταλευριά, ἀφοῦ στὸ φτωχικὸ της δὲν ἔμπαινε μήτε παληγοτσίπουρο, θὰ εἶχε καὶ μουστό ;

Ἡ Βέργω σαστισμένη ἤκουεν ὅλα αὐτὰ καὶ ἠδυνάτε νὰ δικαιολογηθῇ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθε καὶ ὁ Γιάννης.

Τὸ σχέδιον τῆς Δεσποινῆς ἐπετύγχανε πλέον τῶν προσδοκιῶν της.

— Γιάννη, Γιάννη ! τοῦ ἔκραζαν πάραυτα καὶ αἱ δύο ὁρμῶσαι πρὸς αὐτόν. ἔλα νὰ καμρώσῃ τὴν προκομμένη τὴ γυναῖκά σου.

— Τί ἔκαμε ; ἠρώτησεν ἐκεῖνος ἀγριεμένος, διότι ἠθελε νὰ φανῇ αὐστηρός.

— Πᾶνε τὰ ἔξοδα, παιδί μου, ἐξηκολούθησεν ἡ μητέρα του. Ναί, παιδί μου, ἄκουσε τὴ μίνα σου ποῦ σὲ πονεῖ καὶ πρώτη φορὰ τώρα θὰ σοῦ φανερώσῃ τὴν ἀλήθειαν. Γιάννη μου, ἐσύ δὲν ἐπῆρες τῆς προκοπῆς γυναῖκα. Γιατί δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορὰ ὅπου μᾶς κάνει αὐτὰ ἡ Βέργω. Ὡς τώρα σ' ἄν καλὴ πεθερὰ τὴν ἐσχέ

παζεν ἡ μητέρα της, μὰ τώρα ποῦ εὐρέθηκες μπροστὰ ὅλα θὰ στὰ μολογήσω. Ἄκουσε, παιδί μου, ἂν μαγερέψη θὰ πετάξουμε τὸ φαί, ἂν συγυρίσῃ θ' ἀφανίσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τῆς ζημιαῖς, ἂν βοηθήσῃ στὴν πλύσι θὰ κάψῃ ἅδικα τὰ ξύλα, θὰ κομματιάσῃ τὰ ροῦχα καὶ τίποτα δὲ θὰ κάμῃ, νὰ, ὅπως καὶ σήμερα μὲ τὰ τρελλοκαμώματά της, ποιὸς νὰ τ' ἀκούσῃ καὶ νὰ μὴ φρίξῃ καὶ νὰ μὴ μᾶς κάνῃ ρεζίλι—μᾶς ἐχάλασε καὶ τὴ μoustόπηττα.

Καὶ ἐκεῖνος ὡς νὰ ἤκουσε κᾶτι τι φοβερόν—διότι ὁ ἀνὴρ ὅσον θέλει ἄς ἀναπτυχθῇ, ὅσον θέλει ἄς μορφωθῇ καὶ ἀνώτερος τῆς γυναικὸς ἄς νομίζῃ ὅτι εἶνε, πάντα αὐτὴ εἶτε ὡς μήτηρ, εἶτε ὡς σύζυγος, ἢ ἀδελφὴ, αὐτὴ θὰ τοῦ ἔχει δώσει τῆς μικροδυναμίες της, αὐτὴ θὰ τοῦ ἔχει ἐμπνεύσει τὰ μικρολογήματά της, τὰ ὁποῖα ὁ γίγας αὐτὸς ἀδυνατεῖ ν' ἀποδιώξῃ, ἀδυνατεῖ ν' ἀποβάλῃ. Καὶ ὁ Γιάννης λοιπόν, ὡς νὰ ἤκουσε τὴν ἀνατροπὴν τοῦ παντός ἐνυπάρχουσαν μέσα εἰς τὴν μoustόπηττα, ἐστράφη ἀγρίως πρὸς τὴν τρέμουςαν Βέργω, καὶ τὴν ὥθησεν ἐκτὸς λέγων :

—Ἄν πρόκειται ἐσὺ, παληροσκουπίδο, νὰ μὲ καταστρέψῃς, τώρα σὲ πετάω ἔξω.

Ἡ Βέργω σφογγίζουσα ἓνα τρέμον δάκρυ, μὲ φουσκωμένην ἀπὸ παράπονον τὴν καρδίαν καὶ πλήρη πικρίας τὴν ψυχὴν, ἐξῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν. Ἡ ἡμέρα ἔκλινε εἰς τὴν δύσιν της, καὶ μία ἡρεμία ἐβασίλευεν ἐπὶ τῆς μικρᾶς ἐπαρχιακῆς πόλεως. Σιγὰ, σιγὰ διωλίσθησεν μέχρι τῆς ἐξώπορτας, καὶ ἐκεῖ ἐστάθη. ἀκούμβησε τὸ κεφάλι εἰς τὸν τοῖχον καὶ ἀφηρημένη ἔβλεπε νὰ διέρχωνται πρὸ αὐτῆς οἱ διαβάται. Ἐφ' ὅσον ὑπέφερε ἀπὸ μόνην τὴν Δεσποινιῶν, ὑπέφερε μὲ ὑπομονήν· ἀλλ' ἀφοῦ καὶ ὁ Γιάννης ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ τὸ μέρος τῆς μητέρας του, αὐτὸ βαθεῖά, βαθεῖά τὴν ἐπλήγωσεν. Καὶ ὅμως ἤξευρε ὅτι δὲν ἦτο κακὸς καὶ πρὸς στιγμὴν τῆς ἔλθεν ἡ ἰδέα νὰ τρέξῃ πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ τοῦ ὁμολογήσῃ τὰ πάντα. Πλὴν ἐφοβήθη τὸ σκάνδαλον, καὶ ἐσκέφθη καὶ πάλιν τοὺς λόγους τῆς μητέρας της : «Ὁ,τι σοῦ κάνει ἡ πεθερά σου, μὴ τὸ πῆς στὸν ἄνδρα σου, καὶ προσπάθησε νὰ ἀποκτήσῃς καλὸ ὄνομα.» Ἀλλ' οἱ λόγοι ἐκεῖνοι οἱ μητρικοὶ ἔβλεπεν ὅτι ἦσαν πολὺ πολὺ βαρεῖς εἰς τὴν ἐκπλήρωσίν των. Ἐξαφνα ἐκεῖ ποῦ ἐσκέπτετο ταῦτα καὶ ἔκλαιε θεωροῦσα τὸν ἑαυτὸν της ὡς τὴν πλέον δυστυχῇ γυναικίαν, ἤκουσε μιὰ γλυκεῖαν φωνὴ νὰ τὴν καλησπερίξῃ. Ἡ Βέργω ἐστράφη ζωηρὰ καὶ εἶδε πρὸ αὐτῆς τὴν μητέρα της.

—Βέργω μου, παιδί μου, τῆς ἔκραξεν ἐκείνη χαρούμενη, φίλησέ με.

— ΓΙΑΤΙ ;

— Ἀκου τὴ χαρά μου, νὰ χαρῆς καὶ σύ. Σήμερα μοῦ ἤρθαν

προξενιά ἀπὸ μέρος καλὸ κι' ἀνέλπιστο καὶ μοῦ ζητοῦν τὴ Μέλπω μας. Τὸ καλὸ ὄνομα τῆς Βέργως σου. μοῦ εἶπαν, παντρεύει καὶ τὴ Μέλπω· παιδί μου, νὰ μοῦ ζήσης.

— Χαλάλι λοιπὸν τὰ βάσανά μου, χαλάλι οἱ πόνοι μου ! ἔκραξεν ἡ Βέργω. Καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν ἡρεμίαν καὶ τὴν σιγῇ τῆς νυκτός, ἐνῶ ἓνα ἀεράκι ἔσειε τὰ πράσινα φύλλα τῆς κληματαριάς, ἡ Βέργω ἀνεκούφισε τὴ καρδιά της καὶ διηγῆθη τὰ πάντα εἰς τὴν μητέρα της.

Ἀφοῦ ὑπανδρεύθη ἡ Μέλπω, ἡ Βέργω προσεπάθησε νὰ ὑψώσῃ ὀλίγον τὴν κεφαλὴν καὶ νὰ δείξῃ ὀλίγην θέλησιν, καὶ νὰ λάβῃ καὶ αὐτὴ ὀλίγην ἐξουσίαν. Πλὴν εἰς μάτην ἡ Δεσποινιὼ εἶχε καταστῆ πλέον ἄγριος τύραννος, ὁ ὁποῖος οὐδὲ στιγμὴν ἡσυχίας ἄφινε εἰς τὸ θυμὸν του, ἰδίως δὲ ἀφ' ἧς ὁ Γιάννης ἀνεχώρησεν δι' ὀλιγόμηνον ταξειδίου, ἡ Βέργω ὑφίστατο ἄπειρα δεινὰ. Ἡ Δεσποινιὼ ἀποκατέστησε καὶ τὴν Μεταξιάν της, καὶ ἀντὶ ἡ μοναξιά αὐτῇ νὰ τὴν προσκολλήσῃ πρὸς τὴν νύμφην της, ἐπὶ τοσοῦτον ἐπηύξανε τῶν πόθον τῶν βασάνων. Ἡ Βέργω ἦτο εἰς ἀπελπισίαν καὶ τώρα πλέον ἐξεγερθεῖσα ἡ ψυχὴ της καὶ ἀναλαβοῦσα τὸ θάρρος της ἐζήτηε μέσον ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰ δεσμὰ ἐκεῖνα. Πολλὰ σχέδια τῆς ἤρχοντο εἰς τὸν νοῦν, πολλὰ ἀπεφάσιζεν ὥς καὶ νὰ τὰ εἶπῃ πλέον ὅλα πρὸς τὸν Γιάννη, ἀλλὰ καὶ τίποτε δὲν κατῴρθωνε νὰ πραγματοποιήσῃ. Μίαν ἡμέραν ὁμως εἰσελθοῦσα αἰφνιδίως εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Δεσποινιῶς τὴν εὔρε καθὼς ἦτο κοντὴ, κοντὴ, μέσα εἰς μίαν μεγάλην σεντοῦκαν — ἀπὸ ἐκεῖνας ὅπου εἶχεν ἄλλοτε κάθε παλαιὸ σπίτι — νὰ ζητῇ σκυμμένη μὲ μεγάλην προσοχὴν ἓνα παλαιὸ μεταξωτὸ φόρεμα, καὶ νὰ μουρμουρίζῃ διαρκῶς, διότι μὴ εὕρισκον αὐτὸ ἐκεῖ, ἐνόμιζεν ὅτι τῆς τὸ ἀφῆρσεν ἡ Βέργω.

Ἡ Βέργω ἐπλησίασε διότι τὴν ἐζήτηε, ἀλλὰ καθὼς τὴν εἶδε χωμένην μέσα ἐκεῖ, μία ἀστραπὴ ἐφώτισε τὸν νοῦν της, καὶ πλησίασασα ἔρριψε βραδέως τὸ σκέπασμα ἐπὶ τῆς πενθεράς της.

Πάραυτα μιὰ πεπνιγμένη καυγὴ ἀντήχησεν ἀπὸ ἐκεῖ κάτω καὶ ἡ Δεσποινιὼ ἔκφρων ἔκραξεν ζητοῦσα βοήθειαν.

— Βοήθεια ; βοήθεια ; τῆς ἀπήντησεν ἡ Βέργω, ὅχι δὲ θὰ σοῦ δώσω. Μὲ ἐβασάνισες τόσο, ὥστε καὶ νὰ σὲ σκοτώσω δὲ θὰ κολαστῶ.

— Νύφη μου χρυσῇ, πνίγομαι.

— Αὐτὸ δὰ θέλω κ' ἐγὼ νὰ πειγῇς.

— Χρυσῇ μου νυφοῦλα, ἐσὺ δὲν εἶσαι κακιά, ἐτραύλιζεν ἡ γραῖα ζητοῦσα νὰ σωθῇ.

— Κακή δὲν εἶμαι. ἀλλὰ μὲ ἔκανες, καὶ μὲ ἐδασκάλεψες τόσο ποῦ ἔγεια χειρότερη ἀπὸ σένα.

— Πεθαίνω, γλυτώστε με, ἔκραζεν ἀπηλπισμένη ἡ Δεσποινιώ μὴ ἐλπίζουσα πλέον σωτηρίαν ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποῖαν τόσο ἐβασάνισε, τόσο ἐπίκρανε, τόσο ἐκακολόγησε, τόσο ἐσυκοφάντησε, καὶ πρώτην φοράν ἡ συναίσθησις τῶν κακῶν της πράξεων τῆς ἐπήρχετο ὀρμητικῶς εἰς τὸν νοῦν καὶ μετενσεί, καὶ ἤθελε νὰ μεταβληθῇ, καὶ τῆς ἔκραζε διαρκῶς ἀπὸ τὰ βάθη της μὲ βραγχνὴν τώρα πλέον φωνήν:— «Γλύτώσέ με, νυφοῦλά μου, καὶ θὰ μὲ ὀῆς, στὸ ὀρκίζομαι ὅτὸ Θεό.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθεν ἡ μητέρα τῆς Βέργως. Ἐπλησίασε καὶ καθῶς ἀντελήφθη τὴν σκηνήν, κραυγὴ τρόμου ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ χεῖλη της.

— Βέργω, τὴν πεθερά σου ; ἐσὺ φόνισσα ;

— Μητέρα, τῆς ἀξίζει, γιατί πολὺ μὲ ἐβασάνισε.

— Βέργω, ἐσύ ; ἡ νύφη ἡ καλή ; Μὲ τὸ καλὸ τὸ ὄνομα ; Ἐχεις ἀκόμη μία ἀδερφή.

— Γι' αὐτὸ τὸ ὄνομα ὑπέφερα ἄρκετὰ, μητέρα, καὶ μὴ νομίζης πῶς τώρα θὰ τὸ χαλάσω. Ἦτο μόνο ἓνα καλὸ μάθημα.

Τότε κάμνουσα σημεῖον εἰς τὴν μητέρα της νὰ σιωπήσῃ ὕψωσε βραδέως τὸ σκέπασμα καὶ ἡμιθανῇ, τρέμουσαν ἀλλὰ καὶ μὲ ἀστραπὴν χαρᾶς εἰς τὸ βλέμμα, ἐξέβαλεν ἐκείθεν τὴν πενθερά της.

— Ἡ μητέρα μου σὲ γλυτώνει, τῆς εἶπεν αὐστηρῶς ἡ Βέργω, κύτταξε τώρα ποιά νὰ ζήσης διαφορετικὴ, γιατί ἄμα σὲ ματακλείσω ἐκεῖ μέσα, ζωντανὴ δὲ θὰ σὲ βγάλω.

Καὶ ἡ Δεσποινιώ μετανοήσασα καὶ μεταβληθεῖσα θαυμασίως τώρα πλέον ἀπὸ τὸ φάσμα τοῦ θανάτου, τὸ ὁποῖον τόσον φανερὰ εἶδε πρὸ αὐτῆς, ἔκυψε καὶ ἐνηγαλίσθη τὴν Βέργω λέγουσα εἰλικρινῶς :

— Συγχώρα με, νυφοῦλα μου, ἀπὸ ὅω καὶ πέρα ἡ Δεσποινιώ θὰ εἶνε ἄλλη.

Καὶ ἐκράτησε τὸν λόγον της. Οὐδέποτε νύμφη καὶ πεθερὰ ἔζησαν ἁρμονικώτερα, ὅπως εἰς τὸ ἐξῆς ἔζησαν ἡ Δεσποινιώ καὶ ἡ Βέργω.